

Kartläggning av
utbredningsområdet för större
grysnäcka (*Vertigo moulinsiana*)
i Skåne 2014

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

Titel: Kartläggning av utbredningsområdet för större grynsnäcka i Skåne 2014.

Författare: Olle Jonsson och Ted von Proschwitz

Uppdragsgivare: Naturvårdsverket

Utgiven av: Länsstyrelsen Östergötland

Endast digital rapport på Länsstyrelsens hemsida:

Kontaktpersoner: Olle Jonsson Länsstyrelsen Östergötland, Ted von Proschwitz Göteborgs Naturhistoriska Museum och Gabrielle Rosquist Länsstyrelsen Skåne

INNEHÅLL

Bakgrund	3
Metodik	3
Resultat	4
Slutsatser	6
Bilagor Appendix 1. Inventerade lokaler	7

Bakgrund

Denna rapport sammanfattar utbredningsområdet hos *Vertigo moulinsiana* i Sverige, efter eftersök 2014 av eventuella okända förekomster. Rapporten ger ingen närmare beskrivning av arten, dess biologi och livsmiljö, vilket kommer att ges i en kunskapssammanställning i Länsstyrelsens rapportserie. Rapporten ger underlag för bedömning av behov av framtida uppföljning och behov av formellt skydd av områden för arten.

Vertigo moulinsiana är en landsnäcka som endast förekommer i Europa och arten har särskilt skydd genom EU:s art och habitatdirektiv. Fram till 2007 var *V. moulinsiana* bara känd från en nutida förekomstlokal i Sverige, vid Yddingesjön i Skåne. Inventeringar under 2007 och 2008 visade dock på ytterligare minst 6-7 förekomstlokaler spridda kring den kända lokalen, som mest på mer än 10 km avstånd från denna. De nya fynden medförde en ändring av hotakategori i 2010 års rödlista, från kategori EN (starkt hotad) till kategori VU (sårbar). Endast två av lokalerna ligger i skyddade områden (två N2000-områden varav ett även är naturreservat). Starka populationer finns på tre av lokalerna, en i N2000-området Yddingen, medan de övriga två saknar skydd.

Eftersom arten inte påträffats i tidigare undersökningar (under 1900-talet) av snäckfaunan på två av de nya fyndlokalerna 2007/2008, tyder detta på att spridning skett under de senaste decennierna (T. von Proschwitz & O. Jonsson, opublicerade data).

Arten bör inte ha missats vid de gamla inventeringarna. Tänkbara orsaker till en expansion i sen tid är alltmer gynnsamma klimatförhållanden och spridning med vildsvin de senaste 20-30 åren. Arten är värmekrävande och hade under den s.k. varmetiden för ca 5000 år sedan en större spridning i Götaland. Spridning pågår sannolikt fortfarande, i vilken takt är dock okänt. Då lämpliga habitat finns på flera andra håll i Skåne är det tänkbart att artens utbredning är större än som är känt.

Inventeringsarbetet under 2014, som skett på uppdrag av Naturvårdsverket, inom ramen för arbetet med biogeografisk uppföljning av arter och habitat i landet, har syftat till att få en bättre kunskap om utbredningen av *V. moulinsiana*. Är arten begränsad till ett mindre område i SV Skåne vid Yddingesjön och Börringesjön med omnejd (Karta 1), eller förekommer arten även i andra delar av länet? Bättre kunskaper om artens utbredning är ett viktigt underlag för beslut om framtida skydds- och förvaltningsåtgärder och för uppföljning av arten.

Metodik

Urval av potentiella lokaler att inventera 2014 gjordes av Länsstyrelsen Skåne, Länsstyrelsen Östergötland och Göteborgs Naturhistoriska museum. Fältarbetet utfördes av Länsstyrelsen Östergötland (Olle Jonsson) och Göteborgs Naturhistoriska museum (Ted von Proschwitz) 25-27 augusti 2014. Liksom vid de tidigare inventeringarna 2007-2008 var gamla sidvallsängar i anslutning till sjöar ett urvalskriterium för val av inventeringslokaler.

Fältinventering gjordes i fyra olika geografiska områden:

- 1) Kontroll av artens aktivitet i en tätare och en glesare känd population (två lokaler: Klosterviken respektive Börringesjön, B och C i Karta 1).
- 2) Eftersök av *V. moulinsiana* i nära anslutning till känt utbredningsområde (sex lokaler i tre skilda områden)
- 3) Eftersök av *V. moulinsiana* ca 20 km öster om känt utbredningsområde i Näsbyholm-Sövde-Krageholmsområdet (nio lokaler i fem skilda områden)

4) Eftersök av *V. moulinsiana* i anslutning till Helge å söder om Kristiantad (åtta lokaler i fem skilda områden)

Bild 1. Lämpligt habitat för *Vertigo moulinsiana*. Högstarrbeståndet i den halvöppna brynmiljön i främre delen av bilden är en typisk livsmiljö där arten kan påträffas i höga tätheter.

Inventerade lokaler redovisas i Appendix 1. Två identifierade potentiellt lämpliga lokaler i nära anslutning till känt utbredningsområde (ost och nordost om) detta inventerades inte under 2014, med tanke på att de sannolikt kommer att inventeras ideellt under kommande säsonger.

Inventeringen utfördes med s.k. bankningsmetodik (bankning i vanna, av förna och av högstarr/högörtsväxlighet på vilken arten klättrar), samt genom direkta observationer av klättrande exemplar. Varje lokal inventerades ca 30 min (detaljerad information om söktid i Appendix 1).

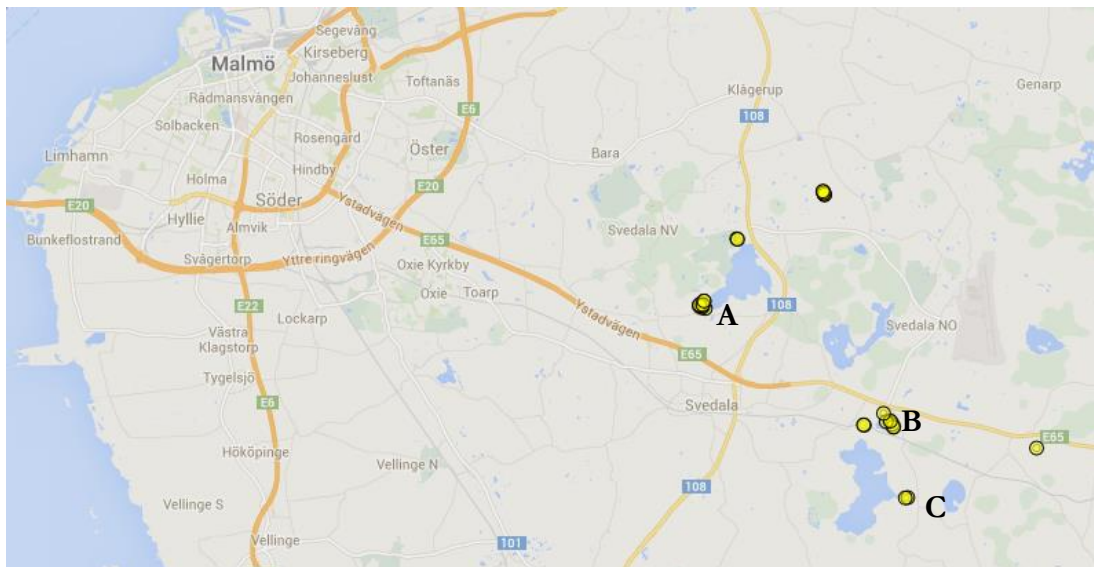
Kvaliteten på de inventerade lokalerna som habitat för *V. moulinsiana* bedömdes utifrån vegetationens sammansättning och vattenstånd (där mkt lågt vatten på lokalen efter den sommartorka som rådde i juli 2014 indikerar större vattenfluktuationer i vattensystemet, vilket är missgynnsamt för arten).

Resultat

Område 1 (kända lokaler)

Arten kunde snabbt påvisas i de två kända lokaler som inventerades (B och C, karta 1). Vid Klosterviken (med hög täthet 2007) hittades 7 exemplar av två personer under 10 min söktid. Vid Börringesjön (med låg-måttlig täthet 2007) hittades 3 individer hittad under 10 min söktid. Resultatet visade att arten var aktiv och lätt att påvisa på de kända

lokalerna, och gav indikation på goda inventeringsförutsättningar. Dock bedömdes tätheterna (åtminstone på lokalen med större täthet vid Klosteviken) som lägre än året 2007. Vattenståndet bedömdes som normalt i dessa bägge lokaler.

Karta 1. Känt utbredningsområde för *Vertigo moulinsiana* i Sverige. Den sedan länge kända lokalen vid Yddingesjön markerad med "A". Övriga lokaler funna vid inventeringar 2007-08. Inventeringen 2014 genomfördes i utkanten av det kända utbrednings-området, i Krageholm-Sövdeområdet och i Helgeåns vattensystem söder om Kristianstad. Inga ytterligare lokaler påträffades och kartan ger sannolikt en bra bild av artens faktiska utbredningsområde i Skåne.

Område 2 (lämpliga lokaler i nära anslutning till känt utbredningsområde i SV Skåne)

Arten påträffades inte i någon av de inventerade lokalerna. Särskilt vid Björkesåkrasjön, som ligger nära (4 km från) det kända utbredningsområdet, finns betydande områden med habitat av hög kvalitet för arten. Vattenståndet vid denna sjö bedömdes som normalt, vilket indikerar stabila förhållanden i sjön även detta torra år.

Område 3 (lämpliga lokaler centralt i södra Skåne, Näsbyholm-Krageholm-Sövdeområdet)

Arten påträffades inte i någon av de inventerade lokalerna. Flera av sjöarna här har branta stränder och mer eller mindre saknar stora områden med lämpliga habitat, varför förutsättningarna för arten i område 3 inte bedömas som ideala, men lämpliga områden finns lokalt. Ett par områden vid sjöarna som utifrån kartmaterial bedömdes ha relativt goda förutsättningar att kunna hysa lämpliga habitat (längs vissa flacka till- eller utflöden) var svårtillgängliga och besöktes inte. Om arten är etablerad i området borde den dock med relativt stor sannolikhet ha påträffats vid någon inventeringslokal.

Område 4 (lämpliga lokaler i östra Skåne vid Helge Å)

Arten påträffades inte i någon av de inventerade lokalerna vid Helgeåns vattensystem. Lokaler som bedömdes ha hög kvalitet eller tämligen hög kvalitet som livsmiljö för *V. moulinsiana* fanns inom större ytor vid Yngsjö, Svartasjö, Åsumallet och Skönabäck (Appendix 1).

Karta 2. Lokaler med lämpligt habitat för *Vertigo moulinsiana* i vilka arten eftersöktes under inventeringen 2014. Kring 1 finns de kända lokalerna av arten (ej inprickade).

Slutsatser

Vertigo moulinsiana påträffades inte under 2014 års inventering i någon av de lämpliga potentiella lokaler som besöktes. Vid kontroll av om arten var aktiv vid tidpunkten för inventeringen var den dock lätt att hitta i två kända lokaler som besöktes (Klosteviken och Börringesjön, nr B respektive C i Karta 1).

Resultatet från inventeringen tyder på att utbredningen av *V. moulinsiana* är begränsad till det kända området i Sydvästra Skåne i områdena kring Sövdesjön och Börringesjön (Karta 1). Här eller i nära anslutning till detta område finns dock ytterligare ett antal potentiella lokaler att kontrollera. Utbredningen kan tänkas vara något större lokalt, och det kan finnas ytterligare några lokaler inom det kända utbredningsområdet.

Att *V. moulinsiana* sannolikt har expanderat i Skåne i sen tid har dokumenterats genom inventeringar 2007-2008, vilka jämförts med gamla inventeringar där arten ej påträffats i nu kända lokaler (T. von Proschwitz & O. Jonsson, opublicerade data). Expansionen kan tänkas vara kopplad till klimatförändringar och till spridningsmöjligheter med vildsvin, som numera ofta rör sig i artens livsmiljöer. *V. moulinsiana* är värmekrävande och vildsvinsstammen har ökat kraftigt i Skåne de senaste 30 åren.

Vertigo moulinsiana har ursprungligen inte prioriterats att ingå i den biogeografiska uppföljningen med tanke på artens sentida expansion i Skåne. Behovet av resurser för uppföljning av *V. geyeri* och *V. genesii* har prioriterats, arter som till stor del lever i hävdpräglade habitat. *Vertigo moulinsiana* klassas inte längre som starkt hotad (nära hotad i rödlistan 2010) och det är tänkbart att expansionen av arten fortsätter. Länsstyrelsen anser dock att det finns skäl följa upp arten genom översiktlig kontroll av kända lokaler och expansion av utbredningsområde. Underlag för lokalval finns genom de kända förekomsterna och de potentiella lokaler som inventerades 2014 och som bedöms ha goda habitatförutsättningar för arten. Naturvårdsverket bör överväga att öka resursen något för uppföljning av grynsnäckor, så att *V. moulinsiana* kan följas extensivt.

Källor

Rapportens syfte är att mycket kortfattat redovisa inventeringsresultat efter särskilt eftersök för att hitta eventuella okända lokaler i Skåne under 2014, samt att utifrån inventeringsresultaten sammanfatta artens nutida utbredning i Sverige. En omfattande sammanställning med källor till information som innefattar artens systematiska status, biologi, ekologi och livsmiljökrav kommer att publiceras i en särskild kunskapssammanställning i Länsstyrelses rapportserie.

Appendix 1.

Lokal	Koord O	Koord N	Datum	Ny/ gam	Sök	Fynd	Lokalbeskrivning	Vatten- stånd	Habitat- kvalitet	Kommentar
Klosterviken NO			25-aug	Återinv	2x15 min	7 ad, 7 juv	Smalkaveldunbestånd mellan vassbård och högstarr/gräs/högörtstrandäng	Normalt	Lämpligt	
Börringesjön N Harskog			25-aug	Återinv	2x10 min	1 ad, 2 juv	Högstarr, Glyceriabestånd i bete nära vassbård och större videbuskar	Normalt	Lämpligt	
Björkesåkrasjön SV Hjortalöpet 1	399110,9	6155039	25-aug	Ny	2x10 min	Nej	Sumpskog med ljusluckor med högstarr i övergång mot vass	Normalt	Lämpligt	
Björkesåkrasjön SV Hjortalöpet 2	399110,9	6155039	25-aug	Ny	10 min	Nej	Öppen högstarrfläck	Normalt	Lämpligt	
Björkesåkrasjön 700 m V Hjortalöpet	399020,6	6155182	25-aug	Ny	2x10 min	Nej	Högstarr-irisfläckar i glest vassbestånd	Normalt	Lämpligt	
Svedala 500 m OSO Harakärr	386718,5	6153282	25-aug	Ny	2x15 min	Nej	Fuktäng, ngt eutrofierad: grenrör, älgört, strätta, ngn hampflockel o vänedrot	Lågt	Mindre lämpligt	
Fjällfotasjön 350 m SSV Ebbesjö	394540,4	6155011	25-aug	Ny	15 min	Nej	Sumpskog innanför vassbälte, ljusluckor inslag videbuskage. Högstarrpartier, inslag iris., släilvis bar jord	Rel. Lågt	Relativt lämpligt	
Fjällfotasjön 800 m SSV Ebbesjö	394397,1	6154684	25-aug	Ny	15 min	Nej	Alsumpskog med högstarrstråk längs grund äldre dikessvacka; tämligen slutet	Rel. lågt	Relativt lämpligt	
Svaneholmssjön O	404202,5	6151741	26-aug	.	Endast habitatkontroll	.	Vassdom. kort strandparti. Mkt smal sump-skogsbård, avsknad/glest lämpl. fältskikts-växter. Knappast lämpligt habitat V. moulinsiana	Lågt	Ej lämpligt	Branta stränder
Svaneholmssjön V	403819,2	6151475	26-aug	.	Endast habitatkontroll	.	Vassdom kort strandparti. Mkt smal sump-skogsbård, avsknad/glest m. lämpl. fältskiktsväxter. Knappast habitat V. moulinsiana	Lågt	Ej lämpligt	Branta stränder

Krageholmssjön, sydänden	420929,4	6150018	26-aug	Ny	2x10 min	Nej	Smal strandbård med skogssäv, högstarr, bredkaveldun, Glyceria, rel. öppet i kanten mot vass. Mindre partier m. lämpligt habitat	Lågt	Relativt lämpligt	
Krageholmssjön, västsidan	420408,4	6150389	26-aug	Ny	2x20min	Nej	Stor högstarräng, kantat av mkt smal albård mot fastmark, samt grunt krondike m. högstarr m.m.. Torr botten	Lågt	Mindre lämpligt	
Ellestadsjön,			26-aug	.	Endast habitatkontroll	.	Svårtillgänglig sjö. Översiktlig koll vid västra sidan gav små förutsättningar lämpl. habitat. Ej kollat i svårtillgängliga delar med sannolikt mindre branta stränder.	Lågt	Ej lämpligt	
Sövdesjön, S badplats	416637,4	6160353	26-aug	Ny	2x10 min	Nej	Alsumpskog i svacka in från sjön m. antydning till vattendrag, rel stora ljusluckor m glyceria, högstarr, iris, stranklo, solanum	Rel. Lågt	Lämpligt	
Sövdebörigssjön, alsumpskog vid krondike	417958,8	6160126	26-aug	Ny	2x15 min	Nej	Större alsumpskog i anlutning till krondike, skogssäv, högstarr (dock ngt torrare), ljusluckor	Rel. Lågt	Relativt lämpligt	
Snogeholmssjön östra sidan, badplats	420488,7	6159305	26-aug	Ny	10 min	Nej	Höstarazon mot smalt vassbård, rel brant strand.	Rel. Lågt	Relativt lämpligt	
Snogeholmssjön östra sidan, badplats	420477,1	6159326	26-aug	Ny	10 min	Nej	Vassbälte med glyceria, högstarrfläckar. Alsumpskog m. luckor.	Rel. Lågt	Relativt lämpligt	
Yngsjö 1	451641,8	6191840	27-aug	Ny	2x15 min	Nej	Liten ljuslucka m. Glyceria och högstarr mellan sumpskog och vassbälte. Älgört, hampflockel, besksöta	Normalt	Lämpligt	
Yngsjö 2	451638,2	6191867	27-aug	Ny	2x15 min	Nej	Gräs-irisbestånd i kanten av vassbälte. Bredkaveldun, hampflockel, gles vass, inåt alsumpskog även sälg, asp. Även sumpskog ca 35 m O om lokalen kollad.	Normalt	Lämplig	

Svarta sjö	451866,2	6199415	27-aug	Ny	2x20 min	Nej	Luckig alungskog vid dike, även hägg, olvon. Högvuxen växtlighet med gles vass, högstarr, ngt iris, Lycopus, Filipendula.	Normalt	Relativt lämpligt	
Åsumallet 1	447822,7	6205485	27-aug	Ny	30 min	Nej	Glyceria-högstarr-luckor i yngre alsumpskog. Inslag pil, stora videbuskar i kanten. Inslag älgört, Solanum, gles vass.	Ngt. lågt	Relativt lämpligt	
Åsumallet 2	447894,2	6205442	27-aug	Ny	10 min	Nej	Högstarräng mellan videbuskage och vass	Lågt	Mindre lämpligt	Torr botten
Skönabäck 1	448176,1	6204262	27-aug	Ny	20 min	Nej	Vindutglesad alsumpskog m. extensivt bete. Viss djurtrampåv. Mkt gott om liggande och stående död ved. Inslag björk, unga viden. Hög underveg. m Glyceria, högstarr, älgört, vattenmynta, kåltistel, sumpförgätmigej.	Ngt. lågt	Relativt lämpligt	Större agatsnäcka funnen
Skönabäck 2	448074,6	6204318	27-aug	Ny	15 min	Nej	Öppen betad fuktäng m. Glyceria, högstarr, även enst. Bredkaveldun m.m.	Ngt. lågt	Relativt lämpligt	
700 m SO Vistagård	451014	6199660	27-aug	.	Endast habitatkoll	.	Eurofierad fuktäng m. rörlan som övergår i partier med brunskära och Glyceria och smalkaveldun. Rel fast botten.	Rel. Lågt	Ej lämpligt	